

Arbetslivskommissionen för tolkning, lägesbild 2024

ANTAL AVLAGDA EXAMINA, EXAMENSDELAR, KOMPETENSOMRÅDEN/EXAMENSBENÄMNINGAR OCH SPRÅKUPPGIFTER

ANTAL EXAMINA (ST.)

Yrkesexamen i kontakttolkning (YE): 63
Specialyrkesexamen för rättstolkning (EAT): 18
Specialyrkesexamen i tolkning för talskadade (EAT): 30

ANTAL EXAMENSDELAR (ST.)

YE i kontakttolkning: 402
SYE för rättstolkning: 102
SYE i tolkning för talskadade: 120

YE I KONTAKTTOLKNING (ST.)

Kontakttolk 51
Uppgift saknas 12

SYE FÖR RÄTTSTOLKNING (ST.)

Rättstolk 18

SYE I TOLKNING FÖR TALSKADADE (ST.)

Tolk för talskadade 30

SPRÅKPAR*

YE i kontakttolkning	2024	SYE för rättstolkning	2024
ryska	14	ryska	4
arabiska	8	engelska	3
ukrainska	7	arabiska	2
spanska	4	kurdiska (sorani)	2
turkiska	4	franska	2
dari	2	danska	2
kurdiska (sorani)	2	kroatiska	1
mandarin	2	persiska	1
persiska	2	svenska	1
vietnamesiska	2	ukrainska	1
bengali	1	vietnamesiska	1
georgiska	1		
hindustani (hindi-urdu)	1		
kinyarwanda	1		
kurdiska (badin)	1		
portugisiska	1		
thai	1		
somaliska	1		
swahili	1		
etniska	1		

*Språkpar som utbildningsanordnaren meddelat i avlagda hela examina.

STUDIERNAS MÅL (ENLIGT EXAMENSDEL) HELA EXAMEN ELLER EXAMENSDEL/EXAMENSDE

YE I KONTAKTTOLKNING

hela examen 381 st. examensdel/ delar 21 st.

SYE FÖR RÄTTSTOLKNING

hela examen 99 st. examensdel/ delar 3 st.

SYE I TOLKNING FÖR TALSKADADE

hela examen 117 st. examensdel/ delar 6 st.

ANTALET AVLAGDA EXAMINA, EXAMENSDELAR OCH KOMPETENSOMRÅDEN

Reflektioner

Antal avlagda examina

- De flesta som avlägger YE i kontakttolkning har som mål att avlägga hela examen.
- I SYE i rättstolkning har alla examinander som mål att avlägga hela examen. Inom branschen anses det viktigt att avlägga hela examen.
- Största delen av dem som avlagt examensdelar i SYE i tolkning för talskadade har haft som mål att avlägga hela examen, medan de flesta som avlagt en valfri examensdel hade som mål för studierna att avlägga en examensdel. I examensdelen Instruktion i kommunikationsmetoder inom SYE i tolkning för talskadade har målet för de flesta varit att avlägga endast denna examensdel. I övrigt avlägger största delen hela examen.

Antal avlagda examensdelar

- En liten del av dem som avlägget YE i kontakttolkning har som mål att endast avlägga en eller flera examensdelar.
- I den valbara examensdelen i SYE för talskadade var målet att avlägga en examensdel. I examensdelen Instruktion i kommunikationsmetoder inom SYE i tolkning för talskadade har målet för de flesta varit att avlägga endast denna examensdel.

Antal avlagda kompetensområden

- De flesta som avlägger YE i kontakttolkning har som mål att avlägga hela examen. En mindre andel av studerandena har som mål att endast avlägga en eller flera examensdelar.
- I SYE i rättstolkning har alla examinander som mål att avlägga hela examen. Inom branschen anses det viktigt att avlägga hela examen.

Antal examensspråkpar

- SYE i tolkning för talskadade kan avläggas endast i språkparen finska-tolkning för talskadade och svenska-tolkning för talskadade. Det finns dock tecken på att det finns ett behov av rättstolkning för personer med talskada. Därför är det önskvärt att det även fanns möjlighet att få behörighet och tillgång till registret över rättstolkare inom sektorn för rättstolkning för talskadade.

Övriga anmärkningar

- Med tanke på arbetslivet har hela examen större betydelse än en eller flera examensdelar.

Arbetslivskommissionen för tolkning, lägesbild 2024

ANORDNANDE AV EXAMINA

ANORDNARTILLSTÅND (ST.)

YE i kontakttolkning: 5
SYE för rättstolkning: 1
SYE i tolkning för talskadade: 10

AKTIVA ANORDNARE (ST.)
(SOM HAR ANORDNARTILLSTÅND)

YE i kontakttolkning: 3
SYE för rättstolkning: 1
SYE i tolkning för talskadade: 4

ICKE-AKTIVA ANORDNARE (ST.)
(SOM HAR ANORDNARTILLSTÅND)

YE i kontakttolkning: 2
SYE för rättstolkning: 0
SYE i tolkning för talskadade: 6

ANORDNANDE AV EXAMINA Reflektioner

SPRÅKEN PÅ AVLAGDA
EXAMINA

YE i kontakttolkning
Finska 63 st.

SYE för rättstolkning
Finska 18 st.

**SYE i tolkning för
talskadade**
Finska 27 st.
Svenska 1–4 st.

Anordnande av examina

Det har inte skett förändringar i antalet anordnartillstånd.

- Tre av fem som fått anordnartillstånd ordnade yrkesexamen i kontakttolkning.
- Specialyrkesexamen i rättstolkning ordnades endast av en läroanstalt, som även var den enda innehavaren av anordnartillstånd.
- Fyra av tio tillståndshavare ordnade specialyrkesexamen i tolkning för talskadade 2024.

Språklig och geografisk täckning samt fördelning av prestationer

- De läroanstalter som anordnar yrkesexamen i kontakttolkning finns i Helsingfors, Tammerfors och Vittis. Flerformsstudier gör det möjligt för de studerande att söka till utbildningen från olika delar av landet. År 2024 ordnade ingen svenskspråkig läroanstalt yrkesexamen i kontakttolkning.
- Den enda examensarrangören för specialyrkesexamen i rättstolkning finns i Tammerfors. Flerformsstudier gör det möjligt för de studerande att söka till utbildningen från olika delar av landet.
- Specialyrkesexamen i tolkning för talskadade: År 2024 fanns läroanstalterna som anordnade examina i Jyväskylä, S:t Karins, Joensuu och Vasa.

Arbetslivskommissionen för tolkning, lägesbild 2024

KVALITET PÅ GENOMFÖRANDET AV YRKESPROV OCH BEDÖMNINGEN AV KUNNANDE

Fördelning av platserna för yrkesprov

YE I KONTAKTTOLKNING

Arbetsplats 19,2 %

Läroanstalt 37,7 %

Arbetsplats + läroanstalt 26,9 %

Uppgift saknas 16,2 %

SYE FÖR RÄTTSTOLKNING

Arbetsplats 0 %

Läroanstalt 96,6 %

Arbetsplats + läroanstalt 0 %

Uppgift saknas 3,4 %

SYE I TOLKNING FÖR TALSKADADE

Arbetsplats 71,4 %

Läroanstalt 20,0 %

Arbetsplats + läroanstalt 5,7 %

Uppgift saknas 2,9 %

Reflektioner över fördelningen av prestationsplatser

- I YE i kontakttolkning genomfördes yrkesprov på arbetsplatsen, läroanstalten, arbetsplatsen och läroanstalten samt uppgift saknas. Det har alltså inte skett några stora förändringar i fråga om dessa.
 - I fråga om SYE för rättstolkning var det beaktansvärt för 2024 att en del av proven skedde under tolkningsuppdrag med indirekt hjälp av tolkningserfarenhet.
 - Vid SYE i tolkning för talsskadade skedde 71 procent av yrkesproven på arbetsplatsen 2024. Det är fortfarande oklart varför uppgiften om platsen för yrkesprov fortfarande inte registreras korrekt i systemet.
- När det gäller SYE i tolkning för talsskadade är samarbetet med arbetslivet förknippat med många utmaningar som är oberoende av utbildningsanordnaren, och som både läroanstaltssamarbete och utbildningsanordnarens egen arbetslivsgrupp kan bidra till att lösa.
 - Arbetslivskontakterna hänger till stor del på den studerandes egna nätverk, och även en kort obligatorisk praktik kunde göra de studerandes möjligheter mer jämlika. Detta skulle förståeligt nog vara en resurskrävande satsning, men det skulle vara bra att överväga möjligheterna att förverkliga den tillsammans med andra utbildningsanordnare och arbetslivsaktörer.
 - Punkten Uppgift saknas har att göra med systemens oförenlighet.

Arbetslivskommissionen för tolkning, lägesbild 2024

KVALITET PÅ GENOMFÖRANDET AV YRKESPROV OCH BEDÖMNINGEN AV KUNNANDE

Respons

Responsenkäter (bedömningsskala 1–5)

STUDERANDERESPONSENS AVSLUTANDE
ENKÄT, YRKESPROV

YE I KONTAKTTOLKNING 4,6
SYE FÖR RÄTTSTOLKNING 4,4
SYE I TOLKNING FÖR TALSKADADE 5,0
(nationellt medeltal 4,6)

RESPONS FRÅN
ARBETSPLATSHANDLEDAREN

YE I KONTAKTTOLKNING -
SYE FÖR RÄTTSTOLKNING -
SYE I TOLKNING FÖR TALSKADADE -
(nationellt medeltal 4,2)

ARBETSPLATSRESPONS

YE I KONTAKTTOLKNING -
SYE FÖR RÄTTSTOLKNING -
SYE I TOLKNING FÖR TALSKADADE -
(nationellt medeltal 4,2)

Reflektioner

Studeranderespons

- Medeltalen för studeranderesponsen är mycket goda i alla tolkningsexamina. Simulerade yrkesprov för YE i kontakttolkning och SYE i rättstolkning ordnas på läroanstalterna, så studerandena kan inte påverka yrkesprovets innehåll.
- Detta kan delvis förklara det lägre medeltalet för frågan "kan den studerande själv påverka hur yrkesprov planeras".
- Simulerade yrkesprov ordnas för alla studerande på samma nivå och med samma innehåll.

Respons från arbetsplatshandledaren och arbetsplatsen

- I fråga om arbetslivsrespons och arbetsplatsrespons bör det vid kontakt- och rättstolkning konstateras att inläring på arbetsplatsen inte ordnas separat, eftersom största delen av dem som avlägger examina redan arbetar som tolkar och tolkningsföretagen inte har möjlighet att ordna perioder för inläring i arbetet.
- Redan att komma överens om yrkesprovsarrangemangen och reagera på förändringarna mellan examinanderna och myndighetskunder är i sig verksamhet som binder resurser. Av dessa orsaker finns det inga svar om detta på responsenkäten.

KVALITET PÅ GENOMFÖRANDET AV YRKESPROV OCH BEDÖMNINGEN AV KUNNANDE

Bedömning av kunnande och förverkligande av tvåpartsbedömningen i yrkesinriktade examensdelar

YE I KONTAKTTOLKNING

**Lärare och representant för arbetslivet
(tvåpartsbedömning) 86,1 %
Uppgift saknas 2,3 %**

SYE FÖR RÄTTSTOLKNING

**Lärare och representant för arbetslivet
(tvåpartsbedömning) 96,6 %
Uppgift saknas 3,6 %**

SYE I TOLKNING FÖR TALSKADADE

**Lärare och representant för arbetslivet
(tvåpartsbedömning) 97,1 %
Uppgift saknas 0 %**

Reflektion kring förverkligandet av tvåpartsbedömningen

- Tvåpartsbedömningen har förverkligats väl i kommissionens examina för kontakttolkningens och rättstolkning del. Det har dock förekommit problem med att överföra data från ett system till ett annat.
- Sällsynta språk och att hitta bedömare för dem är en utmaning för såväl kontakttolkningen som rättstolkningen.
- Det är inte lätt att hitta arbetslivsbedömare, och delvis därför sker introduktionen i bedömningen i allmänhet som individuell introduktion allteftersom man hittar lämpliga bedömare. Lärarbedömarna introducerar tolkningsbedömarna. Även eventuella jäv måste ha utretts före den egentliga bedömningen.
- Att ordna yrkesprov i arbetslivet är förknippat med praktiska utmaningar, men också med större principiella frågor som gäller etik och ansvar. Utbildarna konstaterar att även om minst en av bedömarna i regel ska vara närvarande vid yrkesprov förverkligas detta inte nödvändigtvis i arbetslivsproven.

- Då är frågor gällande att spela in kundsituationen, dataskyddet och den studerandes roll och ansvar särskilt viktiga.
- I fråga om SYE i tolkning för talskadade förverkligas tvåpartsbedömningen i varje examensdel för alla studerande. En arbetstagar- eller arbetsgivarbedömare är fysiskt närvarande i minst den andra och tredje examensdelen. Lärarbedömarna kan vara fysiskt ensamma på plats för att ta emot yrkesprovet i den första examensdelen.
- Bedömningen görs så att den ansvariga utbildaren bedömer största delen och arbetslivsbedömaren tar ställning till den egentliga yrkesprovssituationen. Introduktionen av bedömarna genomförs både på ort och ställe vid läroanstalterna och per e-post eller telefon. Varje bedömare får ett introduktionspaket som innehåller bedömningsblanketterna och ett presentationsbrev.

KVALITET PÅ GENOMFÖRANDET AV YRKESPROV OCH BEDÖMNINGEN AV KUNNANDE

Reflektioner

Yrkesprov som ordnas vid läroanstalten

- Verksamhetsmiljöer inom socialområdet, pedagogik- och utbildningsområdet samt en del av miljöerna inom hälsoområdet lämpar sig väl för tolkningsprov som ordnas i genuina arbetssituationer.
- När det gäller tolkning för talskadade lämpar sig provmiljöerna väl för att visa kunnande. Enligt kommitténs medlemmar återspeglas detta också i den höga prestationsprocenten för yrkesprov i autentiska arbetsuppgifter.

Motiveringar till ordnande av yrkesprov på läroanstalter

- Det är utmanande att ordna tolkningsprov i arbetslivet i myndighetssituationer där man behandlar klientens personliga, ofta mycket intima och känsliga ärenden. Sådana är i synnerhet tolkning i vissa av hälsoområdets verksamhetsmiljöer och tolkning i invandrarärenden samt i polisens och rättsväsendets verksamhetsmiljöer. Utomstående har till exempel inte tillträde till asylsamtal och polisförhör. Då är ett simulerat yrkesprov som ordnas vid läroanstalten (i praktiken på plats eller via Teams) och som så noggrant som möjligt imiterar en äkta tolkningssituation i arbetslivet ofta det enda fungerande alternativet.
- Även simulerade yrkesprov är förknippade med utmaningar, eftersom man måste sammanföra klienter som ska tolkas (myndigheter och personer med ett annat språk), bedömare för båda arbetsspråken och en företrädare för läroanstalten som sköter organisationsuppgifter på samma gång.

- I genuina arbetslivssituationer medför behovet av att spela in tolkningsproven också sina egna utmaningar – en arbetslivsbedömare (en bedömare av det andra arbetsspråket) kan inte nödvändigtvis medverka i ett tolkningsprov som ordnats med kort varsel, varvid bedömningen sker utifrån inspelningen.
- För inspelningen begärs skriftligt eller muntligt tillstånd av parterna, och myndigheterna eller kunderna som talar ett annat språk vill inte alltid ge sitt tillstånd. Då går det inte heller att genomföra yrkesprovet. Språkbedömarna och de studerande befinner på olika håll i landet, vilket ofta hindrar bedömningen av yrkesprov på ort och ställe, och dessutom inhiberas tolkning ofta.
- Simulerade yrkesprov kommer också i fråga om det inte finns möjligheter på kommande på den studerandes arbetsspråk att påvisa kompetensen i arbetslivsprov i någon viss verksamhetsmiljö.
- Att rodna yrkesprov vid läroanstalten garanterar i sådana fall att den studerandes utexaminering inte fördröjs oskäligt. Om man beslutar sig att genomföra ett simulerat yrkesprov kan man samtidigt försäkra sig om att yrkesprovet är tillräckligt omfattande för att täcka alla krav på yrkesskicklighet i examensdelen och det därför inte behövs flera yrkesprovstillfällen

KVALITET PÅ GENOMFÖRANDET AV YRKESPROV OCH BEDÖMNINGEN AV KUNNANDE

Reflektioner

Planer för bedömning av kunnande

- Utbildningsanordnaren ska utarbeta en plan för bedömning av kunnandet för sina yrkesinriktade examina. Planen är examensspecifik. Den omfattar de delar av examen eller utbildningen som ordnas vid läroanstalten. Planen utarbetas av den examensansvariga (eller det team) som utsetts av utbildningschefen och godkänns av utbildningsanordnarens examensorgan.
- Förändringar i planen för bedömning av kunnande godkänns av examensorganet. Den ansvariga för examen ansvarar för att planerna för bedömning av kunnande är uppdaterade. Planen för bedömning av kunnande är ett verktyg som styr arbetet med yrkesprov. I planen för bedömning av kunnande anges detaljerat bland annat hur yrkesprov ordnas och bedöms samt identifieringen och erkännandet av kunnande.
- Senast har man i planen preciserat sådant som rör sekretess och dataskydd med tanke på inspelning av yrkesprov i arbetslivet och hantering av inspelningarna. Riktlinjer för användning av artificiell intelligens har redan dragits upp vid läroanstalterna, men de nämns ännu inte i planerna för bedömning av kunnande.

Förverkligande av personlig tillämpning i praktiken

- Medeltalen för personlig tillämpning i studeranderesponsen har varit mycket goda. Utbildningsanordnarna satsar på den personliga tillämpningen genast från början. Planen ses över regelbundet och man diskuterar intensivt med arbetslivet.

Utvecklingsobjekt för utbildningsanordnare

- I fråga om examina i kontakt- och rättstolkning har utbildningsanordnarna själva i diskussioner lyft fram bland annat att behovet av flexibilitet i studierna ökar. De som ordnar examina kan erbjuda flexibla lösningar för studierna vid sidan av arbetet. Även genom att öka möjligheterna att avlägga delexamina kunde man stegvis minska antalet tolkar som arbetar utan yrkeskompetens. Utbildningsmängderna borde överhuvudtaget ökas inom tolkningsbranschen.
- Samarbetet mellan utbildningsanordnare för att förenhetliga bedömningen av yrkesprov är intensivt och resultatrikt, liksom även samarbetet med aktörer i arbetslivet. I juni 2024 ordnade tre läroanstalter tillsammans en seminariedag för att utveckla samarbetet med arbetslivet. Företag inom tolkningsbranschen och tolkningsstuderande vid läroanstalterna deltog i seminariet.
- Arbetslivsaktörer och examensarrangörer samarbetar bra med att ordna arbetslivsprov. De knappa resurserna främjar inte långsiktig utveckling (t.ex. nätverkssamarbete, bedömare av olika språk och miljöer för provtillfällen). Det skulle vara bra om resurser skulle kunna anvisas till detta utvecklingsarbete, exempelvis genom ett projekt som finansieras av Utbildningsstyrelsen.

Övriga anmärkningar

- Kommissionen fick inte ett enda rättelseyrkande för behandling 2024.

EXAMENSGRUNDERNAS OCH EXAMENSSTRUKTURENS FUNKTION

Reflektioner kring hur examensgrunderna motsvarar arbetslivet, hur de fungerar och om examensstrukturen

YE I KONTAKTTOLKNING

Grunderna för YE i kontakttolkning motsvarar ganska väl det kunnande som krävs i arbetslivet. Den allt snabbare teknologiska utvecklingen, digitaliseringen av tolkningsbranschen och artificiell intelligens medför akuta uppdateringsbehov. Tolkarna utövar oftast sitt yrke som självsysselsatta, och därför bör tolkarnas företagarkompetens stärkas. Eftersom ordnandet av kontakttolkning är starkt bundet till konkurrensutsättningen av offentliga upphandlingar ska innehållet i examen stödja tolkarnas förmåga att delta i konkurrensutsättningarna.

- Tolkens arbete präglas för närvarande av att arbetet splittras och balanseras mellan flera uppdragsgivare och olika digitala plattformar. Läroinnehållet ska stärka tolkens yrkesövergripande språkexpertis som en motkraft till en teknologisering och digitalisering som genomsyrar samhällsstrukturerna.

SYE FÖR RÄTTSTOLKNING

Innehållet i grunderna är omfattande och motsvarar väl behoven i arbetslivet. Examen bör dock omfatta användning av apparater för simultantolkning som används i rättssalen. Om grunderna uppdateras skulle man kunna inkludera en introduktion till konkurrensutsättningen av den offentliga förvaltningens tolkningstjänster i avsnittet om professionell verksamhet. Även utnyttjandet av artificiell intelligens i förberedelserna inför tolkningen kunde vara en aktuell uppdatering i grunderna.

SYE I TOLKNING FÖR TALSKADADE

Grunderna för SYE i tolkning för talsskadade har förnyats 2020 och behöver inte ändras.

Reflektioner kring examensstrukturen

Grunderna för YE i kontakttolkning och SYE i rättstolkning fungerar bra, men kräver många olika skriftliga och muntliga yrkesprov. Examens kravnivå överraskar vissa studerande. För att avlägga examen inom utsatt tid behöver den studerande vara engagerad och självstyrande, och av utbildaren krävs tiotals handledningstimmar per studerande.

- Kommissionen föreslår det i bildandet av examina som hör till kommissionens verksamhetsområde införs möjligheten gällande valbara examensdelar att identifiera och erkänna studier/examina i tolkning/översättning från universitet och högskolor samt övriga studier/examina som lämpar sig för tolkens verksamhetsmiljöer.
- Tolkningsbranschens verksamhetsmiljöer har förändrats, så när examensgrunderna öppnas är det skäl att uppdatera dem så att de bättre motsvarar praxisen i arbetslivet. Det vore välkommet att inkludera lokala examensdelar i examensstrukturen för att öka flexibiliteten.

KÄLLOR

Bakgrund

Arbetslivskommissionen har utarbetat en lägesbild av kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömning av kunnande i examina inom sitt område.

Till arbetskommissionernas uppgifter hör att årligen producera information om kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnandet inom den egna branschen (Statsrådets förordning om yrkesutbildning 673/2017).

Källor som arbetslivskommissionen använder

Arbetslivskommissionen har haft tillgång till Utbildningsförvaltningens statistiktjänst www.vipunen.fi. Kvantitativa uppgifter (anordningstillstånd, prestationsuppgifter och responsuppgifter m.m.) har hämtats i början av 2025, och uppdateringar som lagts upp i Vipunen senare inte har uppdaterats i lägesbilden.

De examina som är i övergångsperioden ingår inte i de kvantitativa uppgifterna. I utbildningsanordnarnas anordnartillstånd bestäms utbildningsanordnarnas aktivitet utifrån om utbildningsanordnaren registrerat examens- eller examensdelsprestationer 2024.

I Vipunens rapportbeskrivning: På grund av datasekretess visas antalen 1–4 som gäller personer som värdet "1–4" och antal större än 4 avrundas till närmaste siffra delbar med 3. Medeltalen beräknas med skyddade tal.

Källmaterialet i lägesbildens reflektioner har varit till exempel arbetslivskommissionens besöksrapporter, eventuella utlåtanden om utkast till examensgrunder, planer för bedömning av kunnande samt eventuella begäran om rättelse gällande bedömning av kunnande som gjorts av studerande. Dessutom har man kunnat komplettera reflektionerna med arbetslivskommissionens medlemmars egna observationer.

Arbetslivskommissionens lägesbilder

Arbetslivskommissionernas webbplats och tidigare års lägesuppgifter och lägesbilder finns på Utbildningsstyrelsens webbplats:

<https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/yrkesutbildning/arbetslivskommissioner>

Mer information

Arbetslivskommissionernas sekretariat, arbetslivskommissioner@oph.fi

Työelämätoimikunnat
Arbetslivskommissioner

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN